

Ekstrēmistu pievēršanās jaunām sievietēm sociālajos tīklos, un ko *P/CVE* var no tā mācīties

Autore **Zofija Šoible** (*Sophie Scheuble*), RAN praktiķu personāls
un **Fehime Ezmene** (*Fehime Oezmen*), RAN ārējā eksperte

Radicalisation Awareness Network

RAN
Practitioners

**Ekstrēmistu pievēršanās jaunām
sievietēm sociālajos tīklos, un ko
P/CVE var no tā mācīties**

JURIDISKS PAZIŅOJUMS

Šis dokuments ir sagatavots Eiropas Komisijai, taču tas atspoguļo tikai autoru uzskatus, un Eiropas Komisija nav atbildīga par sekām, kas izriet no šīs publikācijas atkārtotas izmantošanas. Plašāka informācija par Eiropas Savienību ir pieejama internetā (https://european-union.europa.eu/index_lv).

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2022

© Eiropas Savienība, 2022

Eiropas Komisijas dokumentu atkārtotas izmantošanas politika tiek īstenota ar Komisijas 2011. gada 12. decembra Lēmumu 2011/833/ES par Komisijas dokumentu atkalizmantošanu (OV L 330, 14.12.2011., 39. lpp.). Ja nav norādīts citādi, šī dokumenta atkalizmantošana ir atļauta saskaņā ar *Creative Commons Attribution 4.0 International* (CC-BY 4.0) licenci (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tas nozīmē, ka ir atļauta atkalizmantošana, ja tiek sniegta pienācīga atsauce un norādīti grozījumi.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder Eiropas Savienībai, jums, iespējams, būs jālūdz atļauja tieši attiecīgajiem tiesību subjektiem.

Ievads

Pēdējo desmit gadu laikā digitālā sfēra ir kļuvusi par pieaugošu radikalizācijas pārnēsātāju. Liela daļa ekstrēmistu iespēju ietekmēt publisko diskursu un piesaistīt jaunus dalībniekus ir radusies tāpēc, ka viņi ir pārņēmuši digitālās sfēras praksi un paražas, kas saistītas ar spēju kultūru, sociālo tīklu kampaņām un mīmu un video izmantošanu. Sociālo tīklu priekšrocības, tostarp viegla piekļuve, spēja sasniegt plašu potenciālo auditoriju, ierobežots regulējums un ātra informācijas plūsma, ekstrēmistiem nav palikušas nepamanītas. Daudzas grupas savus saziņas, vervēšanas un propagandas centienus ir pārnēsušas uz digitālo telpu. Ekstrēmistu klātbūtne tiešsaistē neaprobežojas tikai ar vienu platformu, bet drīzāk ir dažādu digitālo telpu un platformu kombinācija, sākot no sociālajiem tīkliem, tērzētavām un vietnēm līdz tumšajam tīmeklim (*darknet*)⁽¹⁾. Lai gan pirms dažiem gadiem plašsaziņas līdzekļu un vardarbīga ekstrēmisma novēršanas un apkarošanas (P/CVE) speciālistu galvenā uzmanība tika pievērsta jaunu vīriešu vervēšanai un radikalizācijai tiešsaistē, tas ir mainījies kopš jaunu sieviešu un meiteņu aizbraukšanas uz bijušajām grupējuma "Daesh" teritorijām, sekojot tiešsaistes radikalizācijas un mērķtiecīgas iedraudzināšanas (*grooming*) centieniem.

Nesenā RAN secinājumu rakstā par sociālo tīklu izmantošanu jaunu sieviešu vidū tika apspriesta ekstrēmistu digitālās vervēšanas taktika un meiteņu un jaunu sieviešu neaizsargātība⁽²⁾. Konstatētā neaizsargātība ietvēra gan tiešsaistes, gan bezsaistes diskriminācijas pieredzi, ilgus pēc tiešsaistes "māsības", kā arī ar nedrošību un seksualitāti (tās attīstības) saistītus jautājumus. Lai gan šajā rakstā īsi tiks apskatīta arī meiteņu un jaunu sieviešu potenciālā uzņēmība, galvenā uzmanība tiks pievērsta tam, kā ekstrēmisti sociālajos tīklos atlasa un vervē sievietes un galvenokārt jaunus lietotājus.

Raksta pirmajā daļā aplūkotas ekstrēmistu aktivitātes dažādās sociālo tīklu platformās. Tālāk rakstā tiks pētīts, kādus naratīvus un stratēģijas izmanto labējie (RWE) un islāmistu (IE) ekstrēmisti, lai piesaistītu un vervētu jaunas sievietes un meitenes (vardarbīgam) ekstrēmismam. Otrajā daļā tiek apzināta P/CVE iesaistīšanās, kā labāk novērst un cīnīties pret ekstrēmistu vērsanos tieši pie sievietēm un meitenēm tiešsaistē.

Ekstrēmistu vērsšanās pie jaunām sievietēm dažādās sociālo tīklu platformās

Covid-19 pandēmijas dēļ daudzas P/CVE programmas pēdējā gada laikā tikai ar grūtībām saglabāja vai paplašināja piekļuvi savām mērķa grupām. Lai gan neaizsargātas personas bija atrodamas attiecīgajās sociālajās telpās (piemēram, jauniešu centros vai sporta laukumos), tradicionālais informatīvais darbs 2020. gadā bija iespējams tikai ļoti ierobežotā mērā. Komunikācijas telpas, kas pakāpeniski atveras, ikdienas dzīvei arvien vairāk pārejot uz digitālo vidi, līdz šim nav pietiekami izmantotas, lai mērķtiecīgi uzrunātu jaunas sievietes.

Profilakse, iejaukšanās un iziešanas darbs arvien vairāk prasa pārvarēt plaisu starp bezsaistes un tiešsaistes vidēm. Sieviešu nīdēju tiešsaistes telpas un vietas (sauktas arī par "manosfēru") pēdējos gados ir pieaugušas. No vienas puses, sievietes ir apmelojošas naida runas un antifeministisku tiešsaistes diskusiju mērķis tādās grupās kā *Men Going Their Own Way* jeb MGTOW un piespiedu celibāta ("incels") grupas, kur sievietes parasti tiek kategoriski izslēgtas no forumiem un *Reddit* tematiskajiem pavadieniem. No otras puses, citas RWE grupas (piemēram, identitāru kustības un neonacistu organizācijas, piemēram,

(1) Weimann & Masri, *Research Note: Spreading Hate on TikTok*, 2. lpp.

(2) RAN praktiķi, *Young women's usage of Social Media and Lessons for Preventing Violent Extremism*.

Ziemeļvalstu pretošanās kustība (*NRM*) aktīvi izmanto iedraudzināšanas stratēģijas, veidojot saturu un izmantojot tēmturus, kuru mērķis ir īpaši piesaistīt jaunas sievietes un meitenes ekstrēmismam tiešsaistē.

Kā minēts iepriekš, *IE* dalībnieku sociālo tīklu platformu izmantošana ieguva plašāku plašsaziņas līdzekļu uzmanību, sākoties "Daesh" digitālās vervēšanas pasākumiem. 2014. gadā "Daesh" uzsāka globālu vervēšanas kampaņu sociālajos tīklos, kuras mērķauditorija bija ne tikai potenciālie ārvalstu teroristu kaujinieki, bet arī sievietes un pusaudži. "Daesh" izdevās izveidot plaša mēroga klātbūtni sociālos tīklos, jo īpaši **Twitter**, ar desmitiem tūkstošu atbalsta kontu ⁽³⁾. Lai gan sieviešu pievienošanās teroristu tīkliem nav jaunums, to sieviešu skaits, kas pievienojās "Daesh", bija daudz lielāks nekā citu grupu piedzīvotais pieplūdums pagātnē ⁽⁴⁾.

Nākamajās sadaļās īsi apskatītas visplašāk izmantotās sociālo tīklu platformas un to izmantošana ekstrēmistu darbībā.

YouTube

Starp visām video koplietošanas platformām *YouTube* joprojām ir lielākā auditorija, neskatoties uz pieaugošo konkurenci ar citām platformām, piemēram, *Vimeo* un *TikTok*. Saskaņā ar Pjū Izpētes centra veiktajām aptaujām *YouTube* un *Reddit* ir vienīgās sociālo tīklu platformas, kurās kopš 2019. gada ir novērots ievērojams statistisks pieaugums ⁽⁵⁾. Īpaši pusaudžiem un jauniešiem *YouTube* ir kļuvis par galveno ziņu avotu. Tomēr, neraugoties uz platformas īstenotajiem satura regulēšanas centieniem, *YouTube* videoklipu satura analīze ir parādījusi, ka neatkarīgiem *YouTube* kanāliem ir daudz lielāka iespēja nekā tradicionālajiem ziņu kanāliem izveidot un kopīgot videoklipus, kuros ietverti sazvērētības stāstījumi ⁽⁶⁾. Platformas algoritma dēļ lietotāji, kuri jau ir sadarbojušies ar apšaubāmu vai ekstrēmistisku saturu, var tikt iepazīstināti ar arvien ekstrēmistiskākiem videoklipiem ⁽⁷⁾. Tādējādi personas, kas cenšas iegūt informāciju par politiskām tēmām vai pat jautājumiem, kas saistīti ar ikdienas dzīvi (piemēram, "Kā pareizi valkāt hidžabu?"), var saņemt piedāvājumu ar ekstrēmistu saturu, pamatojoties uz platformas algoritmu. Tomēr jauniem tiešsaistes lietotājiem uz informāciju orientēti videoklipi šķiet īpaši autentiski, jo tie rada iespaidu, ka informāciju sniedz cilvēki no "reālas dzīves". Ekstrēmisti un to grupas zina par auditorijas potenciālo iespaidojamību un tāpēc izmanto *YouTube* kā galveno platformu savu ideoloģiju un stāstījumu izplatīšanai, kā arī kopīgo video, kas atgādina nekustīgu attēlu filmas. Lai gan dažas grupas, piemēram, salīdzinoši jaunā ar *Hizb-ut-Tahrir* saistītā grupa "Muslim Interaktīvs", vietnē *TikTok* ģenerē daudz vairāk, tās turpina veidot augstas kvalitātes un salīdzinoši sarežģītus videoklipus *YouTube* ⁽⁸⁾. Runājot par saturu, *RWE* un *IE* kanāli mēdz reproducēt dzimumu stereotipus, koncentrējoties uz precīzu divu dzimumu jēdzienu, atsaucoties uz "dabiskām" dzimumu lomām ⁽⁹⁾.

Facebook

Lai gan Facebook piesaista mazāku jauno lietotāju skaitu dažās Eiropas valstīs, salīdzinot ar 21. gadsimta otrās desmitgades sākumu, platforma joprojām ir viena no visplašāk izmantotajām sociālo tīklu vietnēm. Pētījums par amerikāņu pieaugušo sociālo tīklu lietošanu parādīja, ka aptuveni 70 % cilvēku vecumā no 18 līdz 29 gadiem izmanto Facebook ⁽¹⁰⁾. Kamēr citas platformas, piemēram, *TikTok* un *Snapchat*, sasniedz ievērojami mazāku vecāka vecuma grupu skaitu, vecuma atšķirības starp jaunākajiem un vecākajiem lietotājiem Facebook ir mazākas (lietotāju procentuālā daļa vecuma grupās no

⁽³⁾ Shaban, *Teenagers, Terrorism and Technopanic*, 535.–536. lpp.

⁽⁴⁾ *Ibid.*

⁽⁵⁾ Auxier & Anderson, *Social Media Use in 2021*.

⁽⁶⁾ *Ibid.*

⁽⁷⁾ Baaken, *YouTube's Role as a Platform for Extremism*. 2. lpp.

⁽⁸⁾ Potter, *Mit antisemitischen Viralvideos für das Kalifat*.

⁽⁹⁾ Ipsen et al., *2018 & 2019 Report Right-wing extremism on the Internet*, 18. lpp.

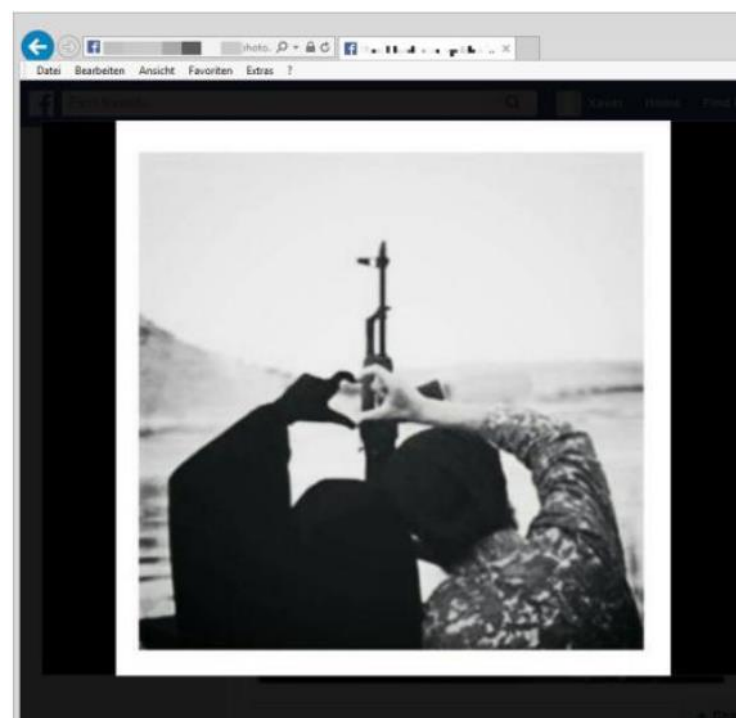
⁽¹⁰⁾ Auxier & Anderson, *Social Media Use in 2021*.

18 līdz 29 un 50 līdz 64 gadiem svārstās tikai no 70 līdz 73 %) ⁽¹¹⁾. Tādējādi Facebook joprojām ir atbilstoša platforma, apsverot iespēju analizēt, novērst un apkarot ekstrēmistu mērķtiecīgu vēršanos pie meitenēm un jaunām sievietēm.

2021. gada oktobra sākumā Frānsisa Haugena (Frances Haugen), bijusī Facebook darbiniece, atklāja uzņēmuma iekšējos dokumentus, kas atspoguļoja, ka platformas algoritms aktīvi novirza pusaudžus uz kaitīgu saturu ⁽¹²⁾. Saskaņā ar nopludinātajiem failiem un Haugenas liecībām Amerikas Savienoto Valstu (ASV) Senātā, Facebook gūst labumu no algoritma, kas ļauj izmantot un pastiprināt jauno sieviešu lietotāju nedrošību. Lai gan nolūki atšķiras no uz peļņu orientētiem uzņēmumiem, ekstrēmistu pieejas modeli var raksturot kā līdzīgu tādā nozīmē, ka tas arī koncentrējas uz savu mērķa grupu nedrošības un ievainojamības izmantošanu sociālajos tīklos. 2019. un 2020. gadā Facebook nodarbināja pētniekus, lai pārbaudītu ieteikumu sistēmu lomu lietotāju polarizācijā. Izveidojot testa kontus, pētnieki atklāja, ka daži lietotāji tika iegūti tā sauktajā "truša alā" un tika pakļauti sazvērestības stāstiem ⁽¹³⁾. Ekstrēmisti, kas ir organizēti dažkārt atklāti pieejamās grupās un lapās vai slēgtās grupās (kur pievienošanās notiek pēc grupas administratoru lēmuma), izmanto platformu, lai

1. attēls: Attēls iegūts no Facebook

2. attēls: Attēlota sirds ar divām rokām triecienšautenes priekšā. Attēls iegūts no Facebook (Avots: Jugendschutz.net)

apmainītos ar viedokļiem, piesaistītu jaunus dalībniekus un ietekmētu sabiedriskās debates. RWE lietotāji īpašu uzsvāru liek uz izteikto nepieciešamību aizsargāt jaunas sievietes no nebaltās rases vīriešiem. Izmantojot melnā humora mīmus ar rasistisku saturu un ziņas, kas ir tieši saistītas ar aicinājumiem uz "pašaizsardzību" un vardarbību, RWE dalībnieki cenšas sasniegt jaunu sieviešu auditoriju. 1. attēls tika kopīgots Facebook, un tajā ir rakstīts "Vakar vēl aplaudēja, šodien jau aprgrābstīja", un vairo pret bēgļiem vērstu noskaņojumu, atsaucoties uz incidentiem, kas notika 2016. gada Vecgada vakarā dažādās Vācijas pilsētās, kur vīrieši ar migrācijas pieredzi vajāja sievietes. Attēla vēstījums liecina, ka daļēji pastāvošā bēgļu uzņemšanas kultūra bija kļūda un tagad rada sekas sievietēm, jo viņām (it kā) ir jābaidās no (visu) bēgļu nodarītā fiziska kaitējuma.

Vācijas organizācija jugendschutz.net ⁽¹⁴⁾ specializējas tiešsaistes satura atklāšanā saistībā ar jaunatnes aizsardzības likumu pārkāpumiem. Savā ziņojumā par RWE

⁽¹¹⁾ Ibid.

⁽¹²⁾ Alter, *How fixing Facebook's algorithm could help teens – and democracy*.

⁽¹³⁾ Zadrozny, 'Carol's Journey': *What Facebook knew about how it radicalized users*.

⁽¹⁴⁾ Skatīt: <https://www.jugendschutz.net/en/>

⁽¹⁵⁾ Beyersdörfer et al., *Network of Hatred: How right-wing extremists use social media to court young people*, 20. lpp.

meitenes un sievietes sociālo tīklu platformās, piemēram, Facebook. Vardarbību slavinoši ieraksti, kuros mēģināts savervēt sievietes par karotājām, tika kopīgoti kopā ar attēliem, kas sola romantisku piedzīvojumu, apprecoties ar "Daesh" vai "Al Qaeda" kaujinieku.

TikTok

TikTok ir video koplietošanas platforma, ko galvenokārt izmanto īsu komēdiju un deju klipū izveidei un kopīgošanai. Lietotnei ir dažādas, viegli lietojamas funkcijas un īpašības, tostarp filtri, ātrie izgriezumi, mūzikas efekti un uzlīmes. Kopš lietotnes palaišanas 2016. gadā TikTok galvenā mērķauditorija bija pusaudži, kas arī izskaidro tās popularitāti jauno lietotāju vidū. Nesen publicēts pētījums par RWE darbībām TikTok liecina, ka daudzos ierakstos ir ietverta galēji labējo ideoloģiju kombinācija, kas saistīta ar rasismu, antisemitismu, antifeminismu un pret imigrāciju vērstu naida runu⁽¹⁶⁾. Kā redzams citās platformās, vietnē TikTok tika konstatēts "Daesh" propagandas saturs, kā rezultātā 2018. gadā tika mēģināts izskaust šādas ziņas⁽¹⁷⁾. Attiecīgie videoklipi arī bija tieši paredzēti jaunām meitenēm, izmantojot izplatīto terminu "džihādistu mīlētāja", un jaunām sievietēm, kuras sevi dēvē par "džihādisti un lepnu"⁽¹⁸⁾. Šķiet, ka ekstrēmisti arī pārraida savus ziņojumus plašākai auditorijai, izmantojot atslēgvārdus un aktuālas tēmas, jo TikTok lapas algoritms "tieši jums" iesaka jebkura lietotāja ziņas, pamatojoties uz viņu interesēm (ne tikai pēc lietotāju draugu burbuļiem, līdzīgi Instagram ieviestajiem mehānismiem, kas aprakstīti iepriekš).

2019. gadā pēc tam, kad "Daesh" zaudēja kontroli pār sava pašpasludinātā kalifāta teritorijām Sīrijā un Irākā, tika dzēsti aptuveni divi duči ar "Daesh" saistīto kontu, kas bija paredzēti propagandas videoklipu izplatīšanai. Pēc Oksfordas Universitātes ekstrēmisma ekspertes Elizabetes Kendelas (*Elisabeth Kendall*) teiktā, "šī pielīpošā līdzī dziedāšanas metode ISIS ideoloģijas propagandēšanai nozīmē, ka tā ātri izplatās un paliek kolektīvajā atmiņā"⁽¹⁹⁾. Daudzi no šiem videoklipiem tika īpaši veidoti, lai vērstos pie jaunām meitenēm. 3. attēlā ir redzams viena videoklipa ekrānuņēmums, kurā sieviete nēsā "Daesh" karogu un ir apzīmēta kā "džihādistu mīlētāja".

3. attēls: Ekrānuņēmums ar videoklipu, kas bija ievietots tagad aizliegta "Daesh" TikTok kontā (Avots: Wall Street Journal)

Citas platformas, kurām jāpievērš uzmanība

Iepriekš aprakstītās platformas tiek izmantotas, lai izplatītu propagandu plašām auditorijām un kalpotu kā vietas, kur ekstrēmisti identificē un sazinās ar potenciāli neaizsargātiem tiešsaistes lietotājiem. Lai neradītu aizdomas un/vai tiesībaizsardzības iestāžu uzraudzību, precīzākas sarunas tiek pārsūtītas uz ziņojumapmaiņas pakalpojumiem, piemēram, **Telegram**, tiklīdz tiek identificēts potenciālais rekrūtis⁽²⁰⁾. Uzmanība jāpievērš arī **spēļu platformām**, kuras bieži tiek izmantotas līdzīgi kā sociālo tīklu kanāli, kas veicina lietotāju informācijas apmaiņu un diskusijas⁽²¹⁾. Īpaši strauvēšanas laikā ekstrēmisti (jaunprātīgi) izmanto platformas, lai uzsāktu vai veicinātu diskusijas par politiskām tēmām un savvērestības naratīviem, cenšoties sasniegt potenciālos jaunus rekrūtus. Straumēšana rada

⁽¹⁶⁾ Weimann & Masri, *Research Note: Spreading Hate on TikTok*.

⁽¹⁷⁾ Feuer, *TikTok Removes Two Dozen Accounts used for ISIS Propaganda*.

⁽¹⁸⁾ Weimann & Masri, *Research Note: Spreading Hate on TikTok*.

⁽¹⁹⁾ Wells, *Islamic State Turns to Teen-Friendly TikTok, Adorning Posts With Pink Hearts*, 7. rindk.

⁽²⁰⁾ Zeiger & Gyte, *Prevention of Radicalization on Social Media and the Internet*.

⁽²¹⁾ Schlegel, *Extremists' use of gaming (adjacent) platforms*.

īpašu izaicinājumu P/CVE darbam, jo saturu diez vai varēs regulēt vai aizliegt reāllaikā ⁽²²⁾. **Raidīšanas ēterā un straumēšanas platformās**, piemēram, *LiveMe* un *YouNow*, aizliegtā satura vadlīnijas parasti tiek izpildītas vāji. Neilgi pēc 2020. gada ASV prezidenta vēlēšanām vairākiem ekstrēmistu lietotājiem tika aizliegts izmantot *Twitter* un citas platformas, un viņi pārcēlās uz platformu *Twitch* ⁽²³⁾. Straumēšanas pakalpojums *DLive* arī nonāca plašākas uzmanības lokā šā gada sākumā, kad galēji labējie nemiernieki platformā straumēja ASV Kapitolija ieņemšanu.

Lai gan tīklos un attēlu paneļos, piemēram, **Reddit** un **4chan**, ir aptuveni divreiz vairāk vīriešu nekā sievietes ⁽²⁴⁾, plaši izplatīts ir ekstrēmistisks saturs, kas īpaši paredzēts meitenēm un sievietēm. Daži *Reddit* tematiskie pavadieni apspriež sievietes kā tradicionālo mājāsaimnieču lomas un sniedz "padomus" par to, kā pildīt šo lomu, citi sastāv no sievietēm no plašākas piespiedu celibāta kopienas (bieži dēvēta par "femcels"). *Reddit* aizliedz noteiktus kontus un ekstrēmistiskus tematiskos pavadienus, kā rezultātā tiek veidoti jauni tematiskie pavadieni ar citu nosaukumu vai arī lietotāji izveido savas (neregulētas) papildu platformas (piemēram, *Gab* ⁽²⁵⁾) neskaitāmos gadījumos ⁽²⁶⁾. Konstatēts, ka unikālajam *Reddit* balsošanas algoritmam, kas ietver pozitīvas un negatīvas balsošanas funkcijas, ir svarīga loma kolektīvās identitātes veidošanās atbalstīšanā starp lietotājiem, kuri koplieto ekstrēmistisku saturu. Tā kā pozitīva balsojuma funkcija veicina problemātiska satura reklamēšanu un pēc tam normalizēšanu, negatīvā balsojuma funkcija var izraisīt atspēkojošu vēstījumu vai ziņas un atbildes, kas var radīt grūtības ekstrēmistiskiem uzskatiem, parādot tos retāk. Aktīvi negatīvi balsojot un manipulatīvi "labojot" nepiekrītošu grupas locekļu paziņojumus un uzvedību, ekstrēmisti ir pārvērtuši tematiskos pavadienus par atbalss kamerām ⁽²⁷⁾. Līdz šim pētījumi galvenokārt ir vērsti uz to, kā pozitīvas un negatīvas balsošanas funkcijas ir ietekmējušas citādošanas diskursus un kolektīvās identitātes veidošanos galēji labējā kontekstā (28). Būtu interesanti izpētīt, kā šīs funkcijas tika īpaši piemērotas mērķa (jaunām) sievietēm. Tā kā *Twitter* nesen ir sācis līdzīgas sistēmas testus ar pozitīva un negatīva balsojuma pogām, mēs redzēsim, vai tas novedīs pie salīdzināmas situācijas saistībā ar ekstrēmistu burbuļiem platformā.

⁽²²⁾ *Ibid.*, 5. lpp.

⁽²³⁾ *Russonello, Twitch, Where Far-Right Influencers Feel at Home.*

⁽²⁴⁾ *Perrigo, The Subreddit /r/Collapse Has Become the Doomscrolling Capital of the Internet.*

⁽²⁵⁾ *Gab* ir kā *Reddit* un *Twitter* hibrīda versija ar ziņām, kuru garums ir ierobežots līdz 3000 rakstzīmēm, un līdzīgām *Reddit* par un pret balsošanas funkcijām. Roberts Bauers (*Robert Bowers*), kurš veica uzbrukumu Pitsburgā 2018. gadā, pirms uzbrukuma aktīvi izmantoja platformu. Lai iegūtu papildu informāciju par *Gab*, lūdzu, skatiet *Conway et al., Right-Wing Extremists' Persistent Online Presence. History and Contemporary Trends*, 9.–10. lpp.

⁽²⁶⁾ *Schofield, Inside the online 'safe space' for female incels.*

⁽²⁷⁾ *Gaudette, Upvoting extremism: Collective identity formation and the extreme right on Reddit.*

⁽²⁸⁾ *Ibid.*

Meiteņu un jaunu sieviešu sasniegšana tiešsaistē: ekstrēmistu stratēģijas un naratīvi

Daudzos gadījumos jaunām sievietēm un meitenēm joprojām ir ierobežota brīvība bezsaistes apstākļos, ko nosaka kultūras normas un/vai ģimenes spiediens, kā rezultātā var tikt ierobežota piekļuve nodarbinātībai un izglītībai un ietekmēti lēmumi viņu privātajā dzīvē. Ierobežotas sociālās saites ar vienaudžiem var pavērt jaunas iespējas sociālajai mijiedarbībai virtuālajā pasaulē. Ekstrēmisti izmanto šo netaisnību, savās grupās sludinot it kā sieviešu rīcības brīvību un solot viņām mērķtiecīgas un pašu noteiktas lomas ⁽²⁹⁾.

Kopumā šķiet, ka tiešsaistes ekstrēmisms ir ļoti atkarīgs no dzimuma tādā nozīmē, ka saturu, ziņojumus un valodu raksturo dzimumu stereotipi un/vai tiek veicināta stingra dzimumu segregācija, kā arī tiek uzrunāta (dzimuma ziņā) specifiska auditorija ⁽³⁰⁾. Indonēzijas vardarbīgu ekstrēmistu vietņu satura analīzes pētījumā tika pārbaudīti terminu "sieva" un "sievietes" atkārtotie vārdu pāri un saites. Pārbaude atklāja, ka vairumā gadījumu tādās piedēvējošas lomas kā "māte" vai "mājsaimniece" un attiecinājumi, piemēram, "mājas-" bija saistītas ar sievietēm. Teikumos, kuros aprakstītas vīriešu lomas, viņi tika saukti par "līderiem" vai "aizsargiem" ⁽³¹⁾. Tomēr, lai gan *RWE* un *IE* dalībnieki mēdz atveidot tradicionālās dzimumu lomas digitālajās platformās, uzrunājot jaunas sievietes un meitenes, viņi sola aktīvas un dažos gadījumos arī kaujas lomas savās grupās.

Šajā daļā tiks prezentētas un salīdzinātas *RWE* un *IE* dalībnieku stratēģijas, naratīvi un komunikācijas centieni, kas paredzēti meitenēm un jaunām sievietēm dažādās sociālo tīklu platformās.

Labējo ekstrēmistu propagandas un vervēšanas centienu piemērs

Savas dzimuma identitātes atklāšana ir daļa no orientācijas meklējumiem, īpaši jauniešiem. Meitenes un jaunas sievietes, tāpat kā citi jaunieši, bieži vēršas pie *Google* un sociālo tīklu platformām, lai rastu atbildes uz saviem jautājumiem un bailēm saistībā ar tēmām, kas attiecināmas uz dzimumu. *RWE* dalībnieki zina, kā aptvert šo situāciju un sniegt ideoloģiski iekrāsotas atbildes un identifikācijas iespējas tiešsaistes platformās. Viņu naratīvus par dzimumu lomām galvenokārt veido ideja par skaidru bināro dzimuma identitāti ⁽³²⁾. Idejas par vīriešu un sieviešu vietu sabiedrībā tiek atspoguļotas ne tikai *RWE* grupu un indivīdu prezentācijās sociālajos tīklos.

Lielākoties viņi izmanto to, ko viņi uzskata par sieviešu lomu paraugu (kas pārstāv tradicionālās dzimumu vērtības) un ar dzimumu saistītas pieejas, lai tiešsaistē sasniegtu un vervētu jaunas sievietes un meitenes. Saturs, kas īpaši paredzēts vīriešiem un sievietēm, kļūst īpaši pamanāms *Instagram* ar attēliem, videoklipiem un grafikām, kas reproducē dzimumu stereotipus. Ar *RWE* idealizētajiem dzimuma attēliem ir cieši saistīta atšķirīgās dzimumu lomas izpratnes vērtības mazināšana un naids pret personām, kas atspoguļo, piemēram, nebinārus attēlus. Antifeminisms, feminisms, kā arī naidīgums pret homoseksuāļiem un transpersonām iet roku rokā ar ekstrēmistu burbuļiem tiešsaistē. Vainojot feminismu, politikorektumu un "dzimuma neprātu" durvju atvēršanā iedomātajai Rietumu sabiedrību "islamizācijai", viņi cenšas izdarīt spiedienu uz meitenēm un sievietēm, lai tās sekotu viņu ideoloģiskajai vadībai savas drošības labad ⁽³³⁾.

⁽²⁹⁾ TED, *A woman's place in security* | Joana Cook | TEDxLondonBusinessSchool.

⁽³⁰⁾ Johnston et al., *The Lure of (Violent) Extremism: Gender Constructs in Online Recruitment and Messaging in Indonesia*.

⁽³¹⁾ Ibid.

⁽³²⁾ Ipsen et al., *2018/ 2019 Bericht: Rechtsextremismus im Netz*, 18.–19. lpp.

⁽³³⁾ Šo naratīvu bieži atkārtoti dažādi *RWE* dalībnieki un grupas, piemēram, identitārās kustības.

Sievietes un meitenes, kas iekļāvušās neonacistu grupās, piemēram, *NRM*, kas ir 2016. gadā izveidota Skandināvijas kustība, un *Feuerkrieg Division* (kustība, kas darbojas Baltijas valstīs), tiek raksturotas kā “Ziemeļu sievas” un “Rases karotāji”, šie termini tiek izmantoti atsaucei uz sevi un tos izmanto arī šo organizāciju tiešsaistes biedri vīrieši⁽³⁴⁾. Rakstā, kad Askaniusa (*Askanius*) atsaucas uz “diskursīvo laulību starp sieviešu nīšanu un sieviešu iespēcināšanu”⁽³⁵⁾, viņa paskaidro, ka, no vienas puses, *NRM* dalībnieces sievietes pilda vervētāju lomu, padarot neonacismu pieejamāku un pievilcīgāku plašākai sociālo tīklu auditorijai. No otras puses, meklējot pārstāvību hipervīrišķīgās struktūrās, sievietes nepārtraukti reproducē stereotipus un tradicionālās dzimumu lomas, taču tām ir jāizstāvas pret vīriešu grupas dalībnieku apsūdzībām par feminismu.

4. attēls atspoguļo ekrānuzņēmumu ar centrālās sievietes *NRM* personības *Twitter* kontu. Veicinot sieviešu un meiteņu kā spēcīgas politiskas balss tēlu, pateicoties mātes lomai un rūpēm par savu ģimeni, *NRM* un citas *RWE* kustības veicina naratīvu par sievietēm kā baltās rases “glābējām”. Līdzīgas komunikācijas taktikas un naratīvus var atrast dažādās *RWE* kustībās un grupās sociālajos tīklos. Lai gan meiteņu un sieviešu pozīcijas un ierakstus sociālajos tīklos vairumā gadījumu kontrolē vīrieši vai citas (vecākas) sievietes, kas veicina propagandu par to, ka sievietes ir pakļautas vīriešiem, lielu daļu satura veido arī sieviešu iespēcināšana un līdzīgi domājošu sieviešu “māsība”⁽³⁶⁾.

Islāmistu ekstrēmistu mērķtiecīgas tiešsaistes pieejas

IE tiešsaistes saturs ir saistīts ar identitātes, kultūras piederības un (antimusulmaņu) rasisma jautājumiem. Dzimumam pielāgotas pieejas, reāla saziņa atbilstoši jaunas sievietes vajadzībām un interesēm (piemēram, mode, dzīvesveids, ģimene un draudzība), kā arī pievilcīgs dizains cenšas panākt lielāku jauno sieviešu uzmanību.

4. attēls: Kādas sievietes – *NRM* locekles – *Twitter* konts

⁽³⁴⁾ Askanius, *Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices*.

⁽³⁵⁾ *Ibid.*

⁽³⁶⁾ Askanius, *Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices*.

Līdzīgi kā *RWE* dalībnieki, *IE* atklāj savas vērtības, normas un pasaules uzskatus, sasaistot "risinājuma piedāvājumus" ar problēmām, kas īpaši skar jaunas sievietes. Dažādos *IE* sociālo tīklu kanālos tiek integrētas arī tādas aktuālas tēmas kā jaunākie notikumi un globālās krīzes (piemēram, rasistiski uzbrukumi musulmaņiem vai izraēliešu un palestīniešu konflikts). Problēma nav tajā, ka viņi norāda uz sociālajām problēmām un netaisnībām, bet gan tajā, ka ekstrēmisti lietotāji piesavinās šos jautājumus, slēpjot savus faktiskos ideoloģiskos nodomus⁽³⁷⁾. Īpaši jaunas musulmaņu sievietes, kas valkā hidžabu, parasti ir lielākas publiskas diskriminācijas mērķis. *IE* dalībnieki bieži apvieno jaunu sieviešu diskriminācijas pieredzi un citas līdzīgas sabiedriskās diskusijas kā sākumpunktu, mēģinot sasniegt jaunas sievietes ar savu propagandu, piemēram, kontekstā ar sabiedrībā notiekošajām debatēm par hidžabas un/vai burkas aizliegumiem, kā nesen tika atklāts vairākās ES dalībvalstīs. Šāda veida *IE* propagandā tiek izmantoti emocionāli elementi, piemēram, attēli un video, kuros ievīti ekstrēmistu ideoloģijas fragmenti. Tomēr tas nenozīmē, ka *IE* vīrieši ievilina bezpalīdzīgas sievietes un meitenes (vardarbīgā) ekstrēmismā. Līdzīgi kā *RWE* kontekstā, sievietes savās grupās uzņemas tādas aktīvas un redzamas lomas kā moderatores, ko dažas no viņām ieņem tiešsaistes forumos un sociālo tīklu platformās.

Reliģiskās interpretācijas un tiešsaistes dzimumu nošķiršana: domātas drošas vietas meitenēm?

Stingra vīriešu un sieviešu nošķiršana, ko bieži diktē *IE* ideoloģija, tiek novērota arī tiešsaistē: daudzos gadījumos vīriešiem nav atļauts sazināties ar sievietēm, kā arī apmeklēt grupas, kas paredzētas sievietēm⁽³⁸⁾. Meitenēm tiek radīts iespaids, ka viņas ir līdzgaitnieku vidū; tomēr ir grūti pārbaudīt, vai attiecīgo kontu turētāji patiešām ir sievietes. Personas aiz šiem profiliem un ierakstiem – tiek pieņemts, ka tās ir sievietes – uzrunā pusaudzes meitenes par "māsām", radot kopības un piederības sajūtu. Nodrošinot šādas drošas telpas, ekstrēmisti cer iegūt potenciālo rekrūšu uzticību, iesaistīties sarunās ar viņiem un pakāpeniski ieaudzināt viņos *IE* ideoloģijas fragmentus un naratīvus. Tiek piedāvātas arī tiešas saziņas iespējas pa e-pastu vai tālruni, lai iekārdinātu jaunas sievietes iesaistīties saziņā, kas šķiet privāta un personiska⁽³⁹⁾. Šādās platformās apspriestās tēmas ir plašas un ietver padomus, kā "pareizi" izturēties ikdienā, kā pareizi valkāt hidžabu vai jautājumus par mīlestību un laulības dzīvi. Daudzos gadījumos *IE* dalībnieki atsaucas uz reliģiskiem avotiem, lai leģitimētu savus uzskatus: daloties un (pār)interpretējot Korāna, hadītu sūras vai vairāku islāma skolotāju citātus neatkarīgi no to vēsturiskā konteksta, viņi cenšas nostiprināt savu ideoloģiju un politiskos mērķus.

Kad meitenes un jaunas sievietes sazinās ar ekstrēmistiski noskaņotām personām privātās tērzēšanas sarunās vai ziņojumapmaiņas pakalpojumos (piemēram, WhatsApp, Telegram), šāda mijiedarbība, visticamāk, paliks nepamanīta. Lai gan WhatsApp un citi ziņojumapmaiņas pakalpojumi ir izstrādājuši automatizētas sistēmas, lai atklātu un izslēgtu ļaunprātīgus lietotājus un kaitīgu saturu, saziņa tiek šifrēta privātuma aizsardzības apsvērumu dēļ, kas apgrūtina ekstrēmistu satura pārtveršanu un ekstrēmistu vervēšanas centienus. Uzaicinājumu saites uz ziņojumapmaiņas pakalpojumu grupām (piemēram, Telegram un Signal) tiek ievietotas publiskajos profilos dažādās sociālo tīklu platformās, piemēram, Instagram, YouTube un TikTok. Kā tika norādīts iepriekšējā daļā, tā ir izplatīta stratēģija tuvoties jaunām sievietēm ar nekaitīgi formulētu saturu, nodrošinot zema sliekšņa ieejas punktu turpmākai indoktrinācijai.

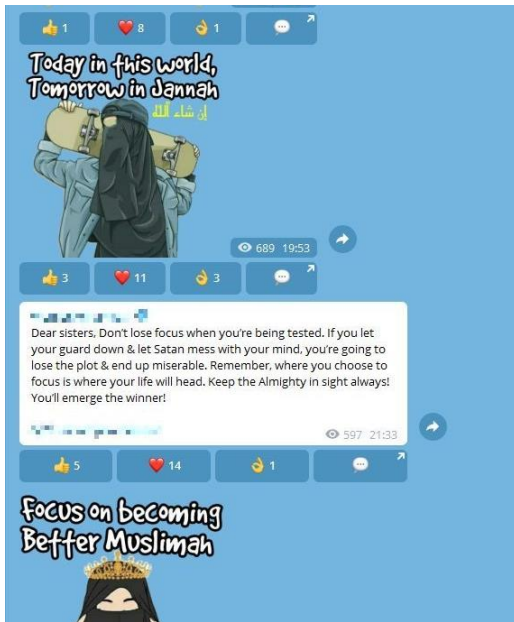
⁽³⁷⁾ Röhlig, *Die Islamisten-Hipster*.

⁽³⁸⁾ *Jugendschutz.net, Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*, 1. lpp.

⁽³⁹⁾ Lai iegūtu plašāku informāciju, lūdzu, skatiet Zeiger & Gyte, *Prevention of Radicalization on Social Media and the Internet*, 384. lpp. vai *Jugendschutz.net, Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*, 1.–2. lpp.

Sociālo tīklu ziņu estētika, kas paredzēta tiešsaistes lietotājām sievietēm

IE grupas un lapas sociālajos tīklos, kas ir īpaši paredzētas jaunām sievietēm, mēdz būt ļoti krāsainas, bieži vien ietver internetā slavenus kaķu un suņu videoklipus, lai pievērstu uzmanību⁽⁴⁰⁾. Bieži var atrast attēlus, kas

5. attēls: Saziņa starp IE grupas sievietēm Telegram vietnē

aptver tādas tēmas kā romantiskas attiecības un seksualitāti. Tie no pirmā acu uzmetiena rada iespēcināšanas un pašcieņas sajūtu. Uzmanīgāk aplūkojot saturu, atklājas ideoloģiskie fragmenti, kas iepakoti jaunām meitenēm paredzētos ierakstos un mīmos. 5. attēlā parādīta populārās uzlīmju funkcijas izmantošana *Telegram*, attēlojot jaunu meiteni ar nikābu, ģērbušos modernās drēbēs un ar skrituļdēli, lai pieskaņotos jaunu meiteņu faktiskajiem ieradumiem. Zem tās tika izmantota cita uzlīme ar aicinājumu meitenēm pievērsties tam, kā kļūt par labākām musulmanēm. Šajos kanālos regulāri atkārtojas aicinājums izvairīties un attālināties no iespējamiem traucēkļiem savā reliģiskajā ceļā, lai cīnītos par lielāku, kopīgu mērķi.

Nodotās vērtības ir saistītas ar aizliegta uzvedību, kas bieži tiek leģitimēta, atsaucoties uz reliģisku fatvu. Šādas fatvas, jo īpaši vietnēs un tiešsaistes platformās, kuru mērķauditorija ir meitenes, ir bieži

sastopamas, un šī stratēģija tiek izmantota arī, sazinoties ar jauniem vīriešiem. Uz jautājumiem, kas saistīti ar reliģiju, mīlestību, seksualitāti un ķermeni, saskaņā ar reliģiskajiem tekstiem atbild dažādi skolotāji. Fatva ir islāma skolotāja izdots islāma juridisks atzinums par jebkuru konkrētu tēmu. Jaunieši bieži vien nav pārliecināti par to, kurš drīkst izdot fatvu, jo ne katrs skolotājs vai imāms ir kvalificēts to darīt. Vairumā gadījumu pirms fatvas izdošanas notiek vairākus gadus ilga specializēta un metodiskā apmācība⁽⁴¹⁾. Tie, kas lūdz padomu, pieņem, ka apgalvojums atbilst Korānā rakstītajam, islāma tradīcijām un islāma likumiem. Sociālajos tīklos parasti tiek publicēti attēli un mīmi ar iedvesmojošiem ziņojumiem, reliģiskiem citātiem vai fatvu, kas apvienota ar attēliem un citiem īsiem tekstiem. Opcijas "patīk" un "kopīgot" veicina iefiltrēšanos meiteņu un jaunu sieviešu ikdienas saziņā un pakāpeniski rada piekļuvi islāmistu ekstrēmismam.

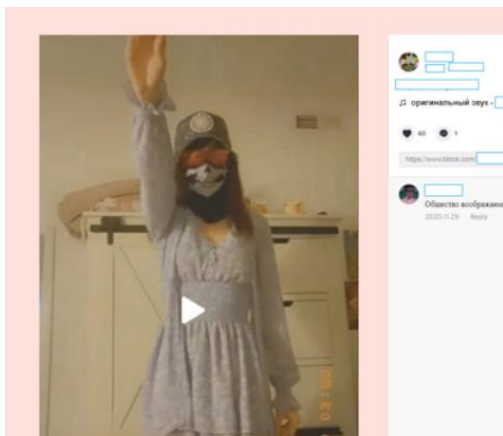
⁽⁴⁰⁾ *Jugendschutz.net, Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*, 1.–2. lpp.

⁽⁴¹⁾ Ir vairākas starptautiskas iestādes un struktūras, kas apvieno pazīstamus skolotājus, lai kopīgi rakstītu fatvas. Lielākajā daļā musulmaņu valstu galvenajam muftijam ir augstākā reliģiskā vara. Šīsmā ir precīzākas pakāpes un standarti, lai noteiktu, kam ir atļauts izdot fatvas, savukārt sunnītu islāma dažādajām madhabībām (domas skolām) ir dažādas atšķirīgas plūsmas. Skolotāja pakāpei un apmācības apjomam jurisprudencē ir izšķiroša nozīme, runājot par izdotās fatvas "leģitimitāti". Tomēr, runājot par fatvu, nav vienoti derīgu un vispāratzītu formu. Tāpēc fatvas arī ierobežo vai ir pretrunā viena otrai. Lai iegūtu papildinformāciju, lūdzu, skatiet *Skovgaard-Petersen, A Typology of Fatwas* (Fatvu tipoloģija).

6. attēls: IE Telegram kanālā kopīgota informācija par musulmaņu sieviešu apģērba etiķeti

organizāciju sociālo mediju profilus par sievietēm raksturīgiem naratīviem, liecina, ka liela daļa satura ir saistīta ar mūsdienu un ikdienas problēmām⁽⁴²⁾. Daudzos gadījumos motivācijas naratīvi ir balstīti uz tradicionālajām doktrīnām un koncepcijām, bet pievēršas identitātes jautājumiem, kas skar Rietumvalstīs dzīvojošās musulmaņu sievietes. Saskaņā ar šo pētījumu bieži lietotie naratīvi ietver "godu būt islāma māsām" un viņu kopīgo pienākumu iestāties par savu "dīn" (tas attiecas uz arābu vārdu *dīn*, kas apzīmē reliģiju)⁽⁴³⁾. Šīs organizācijas, piemēram, Kaldet til Islam (Aicinājums uz islāmu), stratēģiski motivē meitenes un jaunas sievietes piedalīties ekstrēmistu darbībās, tā kā diskriminācija dzimuma dēļ, ar ko var saskarties musulmaņu sievietes Rietumu sabiedrībā, tiek iztulkota kā nepieciešamais līdzeklis, lai piedalītos džihādā.

8. attēls: Video ekrānuņēmums, kurā redzams, kā Railija Viljamsa reklamē galēji labējo akseleracionismu. Ekrānuņēmums tika izgūts no ISD ekstrēmisma un naida runas analīzes vietnē TikTok.

Railija Viljamsa (*Riley Williams*), kura tika arestēta pēc iebrukuma Kapitolija ēkā 6. janvārī, Viljamsa paceļ roku "Sieg Heil" sveicienā. Video redzams, kā viņa dejo un saka: "Nav politiska risinājuma. Palicis tikai paātrinājums. *Heil Hitler*."

Līdzīgi kā ekrānuņēmumā iepriekšējā lapā, 6. attēlā ir izmantoti komiksu stila musulmaņu sieviešu attēli. Šajos kanālos bieži tiek izplatīta informācija un padomi par "piemērotu" ģērbšanos sievietēm un meitenēm.

Cieša saikne sociālajos medijos pastāv arī solidaritātes tīklu veidā. Instagram kontā "freeoursisters" tiek publicēti solidaritātes apliecinājumi ar sievietēm un meitenēm, kuras ir aizbraukušas uz bijušajiem grupējuma "Daesh" apgabaliem un tagad atrodas ieslodzījuma nometnēs Sīrijā un Irākā vai cietumā Eiropas valstīs, kā arī ar sievietēm, kuru vīri ir aizturēti par terorismu. Iniciatīvu uzraudzīja Vācijas valsts līmeņa izlūkdienests Ziemeļreīnā-Vestfālenē, jo vienam no tās centrālajiem dalībniekiem bija sakari ar "Daesh". Pētījums, kas novēro Dānijas džihādistu un salafi

7. attēls: Uz attēla rakstīts: Nav ramadāna sajūtas. Es negaidīšu Eidu. Mans vīrs ir cietumā. Ko viņš tagad dara un kā viņam klājas?

Vēstījumos bieži ir ietverti tieši vai netieši aicinājumi uz vardarbību. *TikTok* un citu platformu galēji labējie konti izmanto (neo)nacistu attēlu simbolus un atbalsta *RWE* akseleracionismu. Galēji labējo akseleracionisms ir pārliecība, ka sabiedrības sabrukums ir jāvirza uz priekšu, lai pašreizējo sistēmu aizstātu ar fašistisku etnosa valsti⁽⁴⁴⁾. *TikTok* videoklipā, kurā redzama

⁽⁴²⁾ Jul Jacobsen, *Calling on Women: Female-Specific Motivation Narratives in Danish Online Jihad Propaganda*, 19. lpp.

⁽⁴³⁾ *Ibid.*, 20. lpp.

⁽⁴⁴⁾ O'Connor, *Hatescape: An In-Depth Analysis of Extremism and Hate Speech on TikTok*, 9. lpp.

Ietekme uz P/CVE: primārie un sekundārie prevencijas pasākumi sociālajos tīklos

Sociālo tīklu platformas lielākajai daļai (jauniešu) ir galvenā ikdienas dzīves sastāvdaļa. Tomēr daudzi lietotāji ir slikti sagatavoti, lai spriestu par savu tiešsaistes avotu patiesumu, uzticamību un autentiskumu. Kad runa ir par radikalizāciju tiešsaistē, **digitālā pratība un kritisks tiešsaistes satura patēriņš** var kalpot kā aizsargfaktori. Tāpēc ir ļoti svarīgi nodrošināt meitenēm un jaunām sievietēm avota pārbaudes prasmes, lai palīdzētu viņām identificēt nepatiesu informāciju, propagandu un ekstrēmistu vervēšanas centienus.

Tā kā vervētāji ņem vērā jaunu sieviešu ievainojamību un tiešsaistes attiecību veidošana ar radikalizētiem un/vai ekstrēmistiem līdzgaitniekiem digitālajos tīklos ir radikalizācijas procesa galvenā sastāvdaļa, **ir svarīgi izveidot alternatīvus sociālos (tiešsaistes) tīklus, lai kompensētu kontaktu zaudēšanu** ⁽⁴⁵⁾. Lai gan šī ir daudzu izešanas un deradikalizācijas stratēģiju neatņemama sastāvdaļa, šķiet, ka tas ir īpaši svarīgi meitenēm un jaunām sievietēm, kuras tiešsaistē atrod "māsas". Būtu jāapspriež, vai ir jēga reaģēt uz šiem draidiem, veidojot ar dzimumu saistītas P/CVE tiešsaistes pieejas (piemēram, ar alternatīvām un atspēkojoša naratīva kampaņām), vai arī varētu būt labāka vispārīgāka pieeja, kurā tiek ņemts vērā dzimums, bet tikai kā strukturāls elements citu starpā (piemēram, vecums, izglītība utt.). Pēdējos gados lielākajā daļā P/CVE kampaņu tika ieteikta sašaurināšanās, lai sasniegtu neaizsargātus vīriešus un sievietes ⁽⁴⁶⁾. Lai gan šķiet, ka ekstrēmisti veiksmīgi izmanto tā sauktās ar dzimumu saistītas tēmas un naratīvus, P/CVE kampaņas, kas galvenokārt balstās uz dzimumam specifiskām tēmām, var negribot atveidot stereotipus un nepareizi homogenizēt mērķauditoriju, pamatojoties uz viņu dzimumu.

Ieteikumi

- Covid-19 pandēmija un no tās izrietošā (pēkšņa) vajadzība pēc plašāka digitālo P/CVE pasākumu klāsta ir radījusi izaicinājumus praktiķiem, kuri ir pieraduši strādāt bezsaistes iestatījumos. Papildus jau tā nereti intensīvajai praktiķu darba slodzei daudziem nav iespējams iepazīties ar strauji mainīgo sociālo tīklu platformu pasauli un piedāvāt pielāgotus preventīvos un iejaukšanās pakalpojumus. Lai labāk izprastu meiteņu un jaunu sieviešu uzvedību tiešsaistē, **RAN YOUNG** var palīdzēt noteikt atbilstošās platformas un jaunās tendences. Zemāk esošais saraksts sniedz īsu pārskatu par atbilstošām tiešsaistes praksēm, kas gūst panākumus šajā jomā.
- Lai palīdzētu jaunām sievietēm un meitenēm labāk izprast un identificēt propagandu, dezinformāciju un ekstrēmistisku saturu, programmu izstrāde **digitālo pratību avotu pārbaudes prasmju stiprināšanai** var būt noderīgs primāro un sekundāro prevencijas pasākumu līdzeklis. Ir dažādas vietnes un meklētājprogrammas, kas izstrādātas, lai palīdzētu lietotājiem noteikt, vai tiešsaistē atrastā informācija ir uzticama. Īrijas iniciatīvā **BE MEDIA SMART** ir apkopotas organizācijas un vietnes, kas koncentrējas uz faktu pārbaudes rīku un datubāzu nodrošināšanu ⁽⁴⁷⁾. Ir ļoti svarīgi labāk sagatavot meitenes un jaunas sievietes, lai tās varētu pamanīt arī *IE* un *RWE* propagandas un vervēšanas centienus.

⁽⁴⁵⁾ Gielen, *Exit programmes for female jihadists: A proposal for conducting realistic evaluation of the Dutch approach*, 15. lpp.

⁽⁴⁶⁾ Schlegel, *A Bookstore, Not a Customized Page*.

⁽⁴⁷⁾ Skatīt: <http://www.bemediasmart.ie/fact-check#check>

- Šķiet, ka ir ļoti svarīgi palielināt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un P/CVE praktiķu klātbūtni tiešsaistē sociālajos tīklos. Lai nodrošinātu uzticamu vēstījumu digitālajās platformās, organizācijas var nodrošināt viegli pieejamu izglītojošu saturu, piedalīties diskusijās zem sociālo tīklu ziņām ar ekstrēmistiskiem naratīviem un sadarboties ar ietekmētājiem, kuri var darboties kā paraugs tiešsaistes vardarbīga ekstrēmisma novēršanā un apkarošanā.
- Kā minēts iepriekš, alternatīvo vai atspēkojošo naratīvu kampaņu dažkārt ierobežotā vai īslaicīgā ietekme bieži ir saistīta ar to, ka tās tiek noteiktas uz īsu laiku līdz projekta beigām. Šlēgele (*Schlegel*) ierosina “**grāmatnīcas pieeju**”, kuras pamatā ir sadarbība P/CVE speciālistu starpā, piedāvājot dažādas kampaņas un tēmas, ņemot vērā dzimumu, bet ne obligāti koncentrējoties tikai uz dzimuma mērķa grupām ⁽⁴⁸⁾.
- Pēdējos gados mērķtiecīgu, lokālu P/CVE pieeju nozīmība un vajadzība pēc vietējām vairāku aģentūru darbinieku komandām ir kļuvusi arvien skaidrāka, tā kā ekstrēmistu izpausmes ļoti atšķiras atkarībā no to atrašanās vietas. Tāpēc ir nepieciešami vietējie hibrīda pasākumi, kuros bezsaistes pieejas tiek pārnestas uz tiešsaistes telpu. Beļģijas pilsētā Mehelenā pašlaik tiek izstrādāts attiecīgs modelis, kurā jaunatnes un sociālie darbinieki cenšas turpināt sarunas ar neaizsargātiem jauniešiem bezsaistes iestatījumos digitālajās platformās (piemēram, ar *Twitch FIFA* turnīriem).
- Tā kā **tiešraides straumēšanai** ir arvien lielāka popularitāte dažādos sociālo tīklu kanālos, kur saturu vairumā gadījumu diez vai var regulēt, platformu nodrošinātājiem, politikas veidotājiem, pētniekiem un praktiķiem ir **jāapspiež iespējamie pasākumi un atbildes** uz ekstrēmistiem lietotājiem, kuri izmanto regulējuma trūkumu.

⁽⁴⁸⁾ *Schlegel, A Bookstore, Not a Customized Page.*

Konkrēti prakses piemēri

1. Ar aktīvu meiteņu un jaunu sieviešu līdzdalību [NISA projekts](#) īsteno video un tiešsaistes kampaņas, lai izstrādātu alternatīvas pieejas patriarhālajiem un ekstrēmistiskajiem naratīviem sociālajos tīklos.
2. [Islam-ist tīmekļa vietne](#) ir izveidota kā jautājumu un atbilžu platforma par tēmu “islāms”, kas aptver musulmaņu jauniešu ikdienas dzīves jautājumus. Ar mērķi novērst jauniešu radikalizācijas procesus *Islam-ist* komanda sazinās ar savu mērķa grupu, izmantojot *Instagram*, *Facebook* un *TikTok*. Konceptija nav balstīta uz dzimumiem specifiskiem informācijas kopumiem, bet gan izmanto iepriekš minēto grāmatnīcas pieeju.
3. [Nīderlandes Starpkultūru līdzdalības un integrācijas fonda](#) ietvaros programma *Diamond* atbalsta personas vecumā no 12 līdz 24 gadiem, kurām ir identitātes problēmas. Programma piedāvā tiešsaistes telpas, lai izpētītu un apspriestu jautājumus, kas saistīti ar dzimumu lomām, mīlas dzīvi un saistītām tēmām.
4. ASV organizācija [Life after Hate](#) specializējas neaizsargātu tiešsaistes lietotāju mentoringā, ko nodrošina bijušie klienti un garīgās veselības speciālisti. Apzinoties aspektus, kas saistīti ar daudzos ekstrēmistu kontekstos izplatīto “māsību”, komanda piedāvā atbalstu ar alternatīviem kontaktiem un tīkliem ārpus ekstrēmistu vides.
5. Eiropas Komisijas Pilsoniskās sabiedrības iespēju veicināšanas programmas (*CSEP*) ietvaros iniciatīva [YouthRightOn](#) ir vērsta uz tiešsaistes galēji labējo ietekmi uz jaunatni Bulgārijā. Izstrādājot alternatīvus naratīvus ekstrēmistu vēstījumiem, kas tiek izplatīti tiešsaistē, programma cenšas stiprināt jauno sociālo tīklu lietotāju noturību.
6. Daudzas organizācijas sociālajos tīklos piedāvā kontaktpunktus un konsultācijas tieši jaunām meitenēm un sievietēm. [Juuuport](#) un līdzīgās organizācijās pieredzējušu praktiķu, konsultantu un apmācītu jauniešu komandas (no 15 gadu vecuma) darbojas kā kontaktpersonas *Facebook*, *Twitter*, *Instagram*, *Snapchat* un *TikTok*. Ja jaunas sievietes vai meitenes uztraucas par tiešsaistes tikšanos vai jautājumiem, kas saistīti ar kiberiedraudzināšanu, naida runu vai ekstrēmistu saturu, viņas var sazināties (arī anonīmi), un *Juuuport* piedāvā individuālu atbalstu.
7. Vēl viens piemērs ir Igaunijas policijas un robežsardzes [Web-constables](#) programma, kurā policisti darbojas kā tiešsaistes drošības runātāji, uzrauga digitālās telpas un uztur sociālo tīklu kontus dažādās platformās.

Bibliogrāfija

Alter, C. (2021. gada 5. oktobris), *How fixing Facebook's algorithm could help teens—and democracy*. *TIME*. <https://time.com/6104157/facebook-testimony-teens-algorithm/>

Askanius, T. (2020), *Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices: Between internalised misogyny and "embedded feminism"*. *Feminist Media Studies*. [tiešsaistē], <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14680777.2021.1916772>

Auxier, B., & Anderson, M. (2021), *Social media use in 2021*. Pjū Izpētes centrs. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/04/07/social-media-use-in-2021/>

Baaken, T. (2020), *YouTube's role as a platform for extremism*. *Global Network on Extremism & Technology*. <https://gnet-research.org/2020/03/02/youtubes-role-as-a-platform-for-extremism/>

Beyersdörfer, A., Ipsen, F., Eisentraut, S., Wörner-Schappert, M., & Jellonnek, F. (2017), *Network of hatred: How right-wing extremists use social media to court young people*. *Jugendschutz.net*. https://www.hass-im-netz.info/fileadmin/public/main_domain/Dokumente/Rechtsextremismus/Network_of_Hatred.pdf

Conway, M., Scrivens, R., & Macnair, L. (2019), *Right-wing extremists' persistent online presence: History and contemporary trends*. Starptautiskais terorisma apkarošanas centrs – Hāga. <https://icct.nl/app/uploads/2019/11/Right-Wing-Extremists-Persistent-Online-Presence.pdf>

Feuer, W. (2019. gada 21. oktobris), *TikTok removes two dozen accounts used for ISIS propaganda*. *CNBC*. <https://www.cNBC.com/2019/10/21/tiktok-removes-two-dozen-accounts-used-for-isis-propaganda.html>

Gaudette, T., Scrivens, R., & Davies, G. (2020), *Upvoting extremism: Collective identity formation and the extreme right on Reddit*. *New Media & Society*, 23(12), 3491.–3508. lpp. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1461444820958123?journalCode=nmsa>

Gielen, A. (2018), *Exit programmes for female jihadists: A proposal for conducting realistic evaluation of the Dutch approach*. *International Sociology*, 33(4), 454.–472. lpp. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0268580918775586>

Hope not hate. (2021), *Investigation: 'For the future, by the future'*. <https://www.hopenothate.org.uk/investigation-for-the-future-by-the-future/>

Ipsen, F. et al. (2019), *2018 & 2019 Report right-wing extremism on the internet*.

Johnston, M., Iqbal, M., & True, J. (2020), *The lure of (violent) extremism: Gender constructs in online recruitment and messaging in Indonesia*. *Studies in Conflict & Terrorism*. [tiešsaistē]. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1057610X.2020.1759267?scroll=top&needAccess=true>

Jugendschutz.net. (2017), *Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*. https://www.hass-im-netz.info/fileadmin/public/main_domain/Dokumente/Islamismus/TP_Dschihadisten_werben_um_junge_M%C3%A4dchen_und_Frauen.pdf

Jul Jacobsen, S. (2019), *Calling on women: Female-specific motivation narratives in Danish online jihad propaganda*. *Perspectives on Terrorism*, 13(4), 14.–26. lpp. <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/customsites/perspectives-on-terrorism/2019/issue-4/jacobsen.pdf>

O'Connor, C. (2021. gada 24. augusts), *Hatescape: An in-depth analysis of extremism and hate speech on TikTok*. Stratēģiskā dialoga institūts. <https://www.isdglobal.org/isd-publications/hatescape-an-in-depth-analysis-of-extremism-and-hate-speech-on-tiktok/>

Perrigo, P. (2020. gada 30. oktobris), *The subreddit /r/collapse has become the doomscrolling capital of the internet. Can its users break free?* TIME. <https://time.com/5905324/reddit-collapse/>

Potter, N. (2021. gada 8. jūnijs), *Mit antisemitischen Viralvideos für das Kalifat. Belltower.News.* <https://www.belltower.news/muslim-interaktiv-mit-antisemitischen-viralvideos-fuer-das-kalifat-116977/>

Radikalizācijas izpratnes tīkls. (2020), *(Young) Women's Usage of Social Media and Lessons for Preventing Violent Extremism.* https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2021-01/ran_small_scale_meeting_gender_and_social_media_en.pdf

Röhlig, M. (2021. gada 19. jūnijs), *Die Islamisten-Hipster. SPIEGEL Politik.* <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/muslim-interaktiv-wie-eine-gruppe-von-hizb-ut-tahrir-jugendliche-umwirbt-a-58a2a63d-1798-475c-b2d1-a072c734d232>

Russonello, G. (2021. gada 27. aprīlis), *Twitch, where far-right influencers feel at home. The New York Times.* <https://www.nytimes.com/2021/04/27/us/politics/twitch-trump-extremism.html>

Schlegel, L. (2021. gada 5. augusts), *A bookstore, not a customized page: Why we need more variety, not more tailoring in digital narrative campaigns against extremism. European Eye on Radicalization.* <https://eeradicalization.com/a-bookstore-not-a-customized-page-why-we-need-more-variety-not-more-tailoring-in-digital-narrative-campaigns-against-extremism/>

Schlegel, L. (2021), *Extremists' use of gaming (adjacent) platforms. Insights regarding primary and secondary prevention measures.* Radikalizācijas izpratnes tīkls. https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/publications/extremists-use-gaming-adjacent-platforms-insights-regarding-primary-and-secondary-prevention_en

Schofield, D. (2021. gada 29. marts), *Inside the online 'safe space' for female incels: Enter the pink pill. Huck.* <https://www.huckmag.com/art-and-culture/tech/inside-the-online-safe-space-for-femcels/>

Shaban, S. (2020), *Teenagers, terrorism, and technopanic: How British newspapers framed female ISIS recruits as victims of social media. International Journal of Communication, 14(2020), 535.–555, lpp.* <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/13103>

Skovgaard-Petersen, J. (2015), *A typology of fatwas. Die Welt des Islams, 55(3-4), 278.–285. lpp.* <https://doi.org/10.1163/15700607-05534p02>

TED. (2020. gada 13. jūnijs), *A woman's place in security | Joana Cook | TEDxLondonBusinessSchool* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=CqclxX6rsII&t=2s>

Weimann, G., & Masri, N. (2020), *Pētījuma piezīme: Spreading hate on TikTok. Studies in Conflict & Terrorism.* [tiešsaistē]. <https://www.tandfonline.com/doi/10.1080/1057610X.2020.1780027>

Wells, G. (2019. gada 21. oktobris), *Islamic State turns to teen-friendly TikTok, adorning posts with pink hearts. The Wall Street Journal.* <https://www.wsj.com/articles/islamic-state-turns-to-teen-friendly-tiktok-adorning-posts-with-pink-hearts-11571680389>

Zadrozny, B. (2021. gada 22. oktobris), *'Carol's Journey': What Facebook knew about how it radicalized users. NBC News.* <https://www.nbcnews.com/news/amp/rcna3581>

Zeiger, S., & Gyte, J. (2021), *Prevention of radicalization on social media and the internet. Izdevumā A, P. Schmid (Ed.), Handbook of terrorism prevention and preparedness (374.–411. lpp.). Starptautiskais terorisma apkarošanas centrs – Hāga.* <https://icct.nl/app/uploads/2021/01/Handbook-Ch-12-Zeiger-Gyte-FINAL-1.pdf>

Par autoriem:

Zofija Šoible (Sophie Scheuble) ir pētniece P/CVE jomā, koncentrējoties uz vairāku aģentūru pieejām atbrīvošanās un rehabilitācijas jomā. Viņa pievienojās RAN praktiķu personālam 2020. gadā. Papildus darbam RAN viņa ir vada projektus Vardarbības novēršanas tīklā Berlīnē.

Fehime Ezmene (Fehime Oezmen) ir pētniece politiskā ekstrēmisma jomā. Viņa ir eksperte šādās darba jomās: islāmisms, labējais ekstrēmisms, antimusulmaņu rasisms, antisemitisms, naida runa un viltus ziņas internetā.

INFORMĀCIJAS MEKLĒŠANA PAR ES

Tiešsaiste

Informācija par Eiropas Savienību visās ES oficiālajās valodās ir pieejama Europa tīmekļa vietnē: https://european-union.europa.eu/index_lv

ES publikācijas

Jūs varat lejupielādēt vai pasūtīt bezmaksas un maksas ES publikācijas no vietnes: <https://op.europa.eu/lv/web/general-publications/publications>. Vairākas bezmaksas publikāciju kopijas var iegūt, sazinoties ar Europe Direct vai vietējo informācijas centru (skatīt https://european-union.europa.eu/contact-eu_lv).

ES tiesību akti un saistītie dokumenti

Lai piekļūtu juridiskai informācijai no ES, tostarp visiem ES tiesību aktiem kopš 1952. gada visās oficiālajās valodu versijās, apmeklējiet EUR-Lex vietni: <http://eur-lex.europa.eu>

ES atvērtie dati

ES atvērto datu portālā (<https://data.europa.eu/lv>) ir pieejamas ES datu kopas. Datus var lejupielādēt un atkārtoti izmantot bez maksas gan komerciālos, gan nekomerciālos nolūkos.

Radicalisation Awareness Network

RANI

Practitioners

